

Temanummer om historiebrug – et forord

Historiebrugens mangfoldighed har gennem årene givet anledning til mange interessante studier i både en dansk og international faghistorisk kontekst. Historiebrug finder sted i utallige sammenhænge og på forskellige niveauer fra individets identitetsskabelse til international storpolitik. Netop måderne hvorpå historie er blevet brugt og kan bruges uden for faghistorikernes snævre kreds, har længe været et område af stor interesse for historikere. Historiebrug i den politiske debat, i nationsbygning, i organisationer, i undervisningssammenhæng og i hverdagslivet er nogle af de forskelligartede områder, der traditionelt har fanget faghistorikernes interesse. Dette temanummer indeholder syv artikler, der med hvert deres perspektiv og empiriske udgangspunkt analyserer konkrete eksempler på praktisk historiebrug.

Lone Venderbys temanummerartikel „Hverdagens små erindringssteder – Hvordan Den Kolde Krigs spor kan blive erindringsspor“ undersøger faghistorikerens muligheder for at tilvejebringe erindringsdannelse, og illustrer hvorledes historiebrugsteoriene kan være med til at informere formidlingsbestræbelser i en praktisk museums sammenhæng. Venderby viser med udgangspunkt i blandt andet Halbwachs teori om kollektiv erindring, at museerne har en enestående mulighed for at praktisere en formidlingsform, der befinder sig i krydsfeltet mellem materialitet og tekstualitet – mellem de lokale materielle levn og globalhistoriske narrativer om Den Kolde Krig. Udfordringen er særligt stor når temaer som Den Kolde Krig skal formidles til de yngre generationer, der ikke har nogen selvoplevet erindring om emnet. Erindringsdannelsen kan i denne sammenhæng hjælpes på vej ved at inddrage dagligdagens velkendte lokaliteter i et (for yngre generationer) nyt historiske narrativ, der både binder nutiden sammen med fortiden og det lokale sammen med det nationale og internationale.

I Martin Brandt Djupdræts artikel „Historiebevidsthed hos demente. Erindringsforløb, velvære og identitetsdannelse på museer“ handler det ikke om at skabe erindring hos de, der ikke selv har oplevet historien, men derimod at genkalde erindring hos dem for hvem den er gået tabt. Med udgangspunkt i teoriene om historiebevidsthed og erindring illustrerer Djupdræts artikel, hvordan

og hvorfor historiebrug kan have en terapeutisk funktion i behandlingsforløb for demente. Ideen om historiebrugens terapeutiske funktion er veletableret i historio- grafien, men der har indtil for relativt nyligt primært været fokus på historiebru- gens funktioner i relation til kollektive ofte nationale bestræbelser på at bearbejde større historiske traumer. I de seneste år er der imidlertid også kommet fokus på historiebrugens terapeutiske funktion på det individuelle niveau, og Djupdræts undersøgelse af behandlingsforløb i Den Gamle By for ældre ramt af demens, indskriver sig centralt i denne nyere tilgang til historiebrugens terapeutiske funk- tioner. Artiklen diskuterer de måder hvorpå historiebevidsthedsbegrebet konkret aktiveres i disse forløb, og måderne hvorpå man kan forsøge at undersøge deres effekt gennem interviews og observationer. Med artiklen leverer Djupdræt dels en forståelsesramme for brugerens oplevelser og identitetsdannelser på museet, og dels en analyse af, hvordan der de sidste 30 år er sket en ændring i forståelsen af museernes rolle – ikke mindst influeret af udviklingen i historiebevidstheds- begrebet. Museet bør ifølge Djupdræt „*påtage sig sociale forpligtigelser og gøre en forskel for det omgivende samfund*“ og denne fordring kan med fordel imøde- kommes gennem historikernes arbejde med historiebevidsthedsbegrebet og histo- riebrugens alsidige funktioner.

Robin Ekelunds artikel „Historiska ting – Att studera tingens roll i bruk av historia“ tager fat på at undersøge materialitetens rolle i historiebrug, og på hi- storikerens muligheder for at undersøge denne gennem etnografisk inspirerede metoder. Med udgangspunkt i et casestudie af en nutidig genoplivelse af 60’ernes ’modkultur’ i Sverige, argumenterer Ekelund for at et stærkere analytisk fokus på tingenes rolle inspireret af Latour og Actor-Network-Theory, kan være med til at klarlægge de ofte komplekse og nogle gange modsatrettede meningssystemer, der er på spil, når individer eller grupper bruger historien. I sammenhæng med anvendelsen af ANT-tilgangen diskuterer artiklen også de metodiske vanskeligheder, der er ved at anvende observationsstudier i analysen af historiebrug. De metodi- ske vanskeligheder til trods konkluderer Ekelund, at observationsstudierne giver os en sjælden mulighed for at forstå, hvordan ting spiller en rolle i historiebrug. I kombination med en interviewmetode, der inddrager tingene, får historikeren endvidere en mulighed for at afdække den situerede aktørs livsverden, og derved opnå en indsigt i de meningssystemer, der former historiebrugen. Kombinationen mellem den etnografiske metode og det hermeneutiske livsverdensinterview som Ekelunds artikel illustrer, repræsenterer ligeledes et alternativ til den sproglige vendings hidtidige dominans inden for studierne af historiebrug.

Med et lignende autoetnografisk udgangspunkt undersøger Anders Ravn Sø- rensen i artiklen „En brugt historiker – Jubilæum og organisatorisk historiebrug på Copenhagen Business School“ de komplekse og ofte modsatrettede rationa- ler en historiker må forholde sig til, når der skal skrives virksomhedshistorie. Med udgangspunkt i arbejdet med at skrive en jubilæumsbog på CBS i anledning

af Handelshøjskolens 100 års jubilæum, beskriver Sørensen hvordan brugen af historien, i kontekst af jubilæet, blev brugt til organisatorisk identitetsarbejde, forbedring af CBS's image i forhold til et eksternt publikum, og til at indhente konkrete informationer om organisationens fortid. Artiklen beskriver hvordan forfatteren på forskellig vis blev „brugt“ som historiker, og hvordan man (især som virksomheds eller organisations-historiker med et bestemt opdrag) ofte håndterer forskellige inklinationer som faghistorikerens fordringer om videnskablighed og objektivitet og kommunikationsarbejderes opgave med at formidle bestemte – ofte positive narrativer. Sørensen beskriver i sin artikel de forskellige historiebrugsrelaterede aktiviteter der knyttede sig til jubilæet på CBS, og han indplacerer i sidste del af artiklen disse aktiviteter i Karlssons forskellige historiebrugskategorier i et forsøg på at koble den organisatoriske, instrumentelle historiebrugs til den bredere historiebrugslitteratur.

Hvor Sørensens artikel kredsedde om historiebrugen på et organisatorisk niveau lancerer Stanis Elsborg sin artikel „Putins brug af sportsbegivenheder som erindringshistorisk arena“ en mere klassisk analyse af erindringspolitikens rolle i produktionen og reproduktionen af national identitet. Aktualiseret af sommerens kommende VM i fodbold 2018 i Ruslands, beskriver Elsborg hvordan det Russiske regime med præsident Vladimir Putin i spidsen, i de seneste år har udnyttet store internationale sportsbegivenheder som Fodbold VM, Vinter OL Sotji og Universiaden i Kazan 2013 som det stedlige og sociale udgangspunkt for en Russisk identitetspolitik der i høj grad trækker elementer både fra den zaristiske og sovjetiske æra. Med teoretisk udgangspunkt i bl.a. Benedict Andersons begreb om 'forestillede fællesskaber', viser Elsborg hvordan særligt rumpolitik bliver fremhævet i denne identitetspolitiske orkestrering, ligesom gamle konservative og religiøse værdier også fremhæves af regimet som centrale elementer i en ny, genfortolket russisk national identitet.

Marie Sandberg og Marie Riegels Melchior spørger i deres artikel „'EUROP' – House of European History mellem paneuropæisk og postnational erindringspraksis“ til mulighederne for at fortælle og præsentere en fælles Europæisk historie. Forfatterne tager os på en medrivende guidet tur gennem *House of European History* i Bruxelles der åbnede i maj 2017, og med udgangspunkt i kunsthistorikeren Rune Gades flerdimensionelle udstillingsanalyse og med inspiration fra antropologen Sharon Macdonalds forståelse af erindring som *past-presencing*, analyserer Sandberg og Riegels Melchior Europa Parlamentets musealisering af Europas historie som et erindringspolitisk arbejde og en kollektiv identitetsskabende proces. Artiklen understreger hvordan EU's museale erindrings- og identitetsskabende ambitioner er kendetegnet ved det samme paradoks og samme balancegang, som andre af EU's identitetspolitiske tiltag: At Europaparlamentet til stadighed skal finde en delikat balance mellem brugen af nationalstaternes og EU's historie. Forfatterne argumentere at denne balancegang ikke lykkedes opti-

malt på det nye museum. Selvom *House of European History* ønskede at skabe en paneuropæisk eller transnational historiefortælling, hvor intentionen ikke var at skabe en teleologisk EU-integrationshistorie, endte EU, ifølge forfatterne, alligevel med at fremstå som både middel og mål for et bedre Europa i udstillingen. Analysen problematiserer således den transnationale udstillings rolle i moderne historiebrug, og i en kontekst af EU's eksplicitte fokusering på kosmopolitisme, postnationalitet og globalisering.

Agnidakis, Lagerqvist og Strandin Pers artikel beskæftiger sig, ligesom udstillingsanalyse af ERUO-museet, med kulturarv. Her er fokus dog ikke på en transnational Europæisk kulturarv og på en bevidst erindringspolitik, men derimod på ubevidste valg, der knytter sig til den nationale svenske kulturarvspraksis. Med udgangspunkt i tværfaglige teoretiske perspektiver og metoder fra etnologi og kulturgeografi og med et empirisk udgangspunkt i tre kulturmiljøer, der forvaltes af Statens Fastighetsverk (SFV) i Sverige, analyserer artiklen historiebrugen i den svensk kulturarvsforvaltning. Forfatterne argumenterer for behovet for en ny norm-kritisk og norm-kreativ tilgang til kulturarven, for derigennem at aktivere alternative, varierede og mere inklusiv historiske kilder og fortællinger omkring kulturmiljøerne. Forfatterne argumenterer for at denne nye tilgang vil åbne op for nye perspektiver på den svenske kulturarv; perspektiver som gør op med et elitært og statsligt kulturarvssyn, der især har været fokuseret på det materielle design af de enkelte bygninger. Den norm-kreative kulturarvsforvaltning udfordrer således den implicitte glemsel og udviskelse af ikke-italesatte kulturarvsfortællinger, som igen giver mulighed for øget mangfoldighed og integration i form af mægling og repræsentation af steder, som komplekse rumlige og sociokulturelle enheder.

God læselyst!